

**Анастасія ФЕДОРОВА**

магістрантка спеціальності 016

Спеціальна освіта

(Олігофренопедагогіка)

Сумського державного педагогічного

університету імені А. С. Макаренка

Науковий керівник – **О. В. КОЛИШКІН**,

канд. пед. наук, доцент

## **НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ В УЧНІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ В УМОВАХ СПЕЦІАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ**

*У статті розкрито напрями формування патріотичних цінностей в учнів з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціального закладу освіти. Наголошується, що патріотизм передбачає гордість за матеріальні і духовні досягнення свого народу, своєї Батьківщини, бажання збереження її характерних особливостей, її культурного надбання. Зазначені напрями побудовані на засадах інтеграції даних дітей до суспільства шляхом залучення їх до волонтерської діяльності, метою якої є прищеплення патріотичних почуттів, бажанні реальної допомоги захисникам Вітчизни, розвитку морально-етичних якостей.*

*Ключові слова: формування, патріотичні цінності, природа, учні з інтелектуальними порушеннями, спеціальний заклад освіти.*

**Fedorova A. Directions of formation of patriotic values in students with intellectual disorders in the conditions of a special educational institution**

*The article reveals the directions of formation of patriotic values in students with intellectual disabilities in the conditions of a special educational institution. It is emphasized that patriotism implies pride in the material and spiritual achievements of one's people, one's Motherland, the desire to preserve its characteristic features, its cultural heritage. These areas are built on the basis of the integration of these children into society by involving them in volunteer activities, the purpose of which is to instill patriotic feelings, the desire to provide real help to the defenders of the Motherland, and the development of moral and ethical qualities.*

*Key words: formation, patriotic values, nature, students with intellectual disabilities, special educational institution.*

**Постановка проблеми.** На сучасному етапі побудови України як демократичної, правової держави та її інтеграції до європейського співтовариства все більшої гостроти набуває проблема формування патріотичних цінностей підростаючого покоління. Гуманістичні та демократичні тенденції розвитку українського суспільства, об'єктивне зростання ролі моральних засад зумовили істотні зміни освітньо-виховних пріоритетів, цінностей і напрямів духовного розвитку учнів. Підвищення значущості моральних основ – істотна ознака духовного

оздоровлення суспільства, яка потребує значного підвищення соціальної активності, самостійності, моральності учня.

Важливим завданням, що постає перед сучасною спеціальною освітою є пошук таких універсальних методів і форм роботи з дітьми, що мають порушенням зору, які б змогли сприяти не лише адаптації у вузькому колі шкільного оточення, а і забезпечили адаптованість особистості у межах загальнодержавного соціально-культурного середовища. Вагомим підґрунтям для вирішення цих завдань є патріотизм, покладений в основу виховання учнів.

**Актуальність.** Проблема формування патріотичних цінностей в учнів з інтелектуальними порушеннями тісно пов'язана з аспектами правового виховання, що, в свою чергу, є складовою частиною розгалуженого процесу патріотичного виховання. Теоретичні та практичні аспекти означеної проблеми були предметом спеціальних досліджень В. Дубровського, Г. Давидова, Л. Кузьменко, Л. Матвієнко, В. Обухова, В. Оржеховської, І. Рябко, М. Фіцули, Л. Твердохліб та ін. Аналіз цих досліджень свідчить про те, що в системі виховання особистості патріотичне виховання трактується як значуща її складова, актуальність якої посилюється в умовах зниження духовних цінностей людини. Дослідники підкреслюють, що правосвідомість є основою, головним чинником правової поведінки особистості у суспільстві [2; 4].

У спеціальній освіті проблема формування соціально активної особистості розглядається в системі складних суспільних відносин (накопичення соціально-культурного досвіду, формування якостей активного громадянина). Вступ дитини до школи знаменує собою початок переходу пізнавальних процесів на новий рівень розвитку і виникнення нових умов для особистісного зростання людини. В цей період часу провідною для дитини стає навчальна діяльність.

**Мета статті** – розкрити напрями формування патріотичних цінностей в учнів з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціального закладу освіти.

**Виклад основного матеріалу.** Соціально-політичні виклики, що постали перед сучасною Україною, вимагають від кожного її громадянина переосмислення усталених життєвих постулатів. Країна, що жила у мирі, зберігаючи статус без'ядерної та позаблокової держави, стала жертвою неоголошеної війни, підґрунтя для якої готувалося не один рік. Перед лицем прямого військового вторгнення,

на перше місце вийшло почуття патріотизму, як єдиного стрижня супротиву українського народу. Саме патріотизм став тим загально об'єднуючим фактором, що продемонстрував цілому світу силу і мужність нашої нації. Виходячи з цього, розуміємо наскільки важливим видається відповідне почуття не лише для осмислення власного походження, а і для віднесення особи до певної суспільної кооперації.

Громадська активність повинна бути новим імпульсом духовного оздоровлення народу, формуванням в Україні громадянського суспільства, яке передбачає трансформацію громадянської свідомості, моральної, правової культури особистості, розквіту національної самосвідомості і ґрунтується на визнанні пріоритету прав людини. Суспільства, яке функціонує на засадах гуманізму, свободи, верховенства закону, соціальної справедливості, гарантує умови для зростання добробуту народу. Суспільства, яке є єдиним дієвим механізмом розбудови не олігархічної, а народної демократії, правової України, виступає, з одного боку, джерелом опозиції державній владі, а з іншого – взаємодоповнює її, реалізуючи свої розвивальну і контролюючу функції [3].

Виходячи з цього, проблемі формування патріотичних цінностей на даний час є нагальною потребою і держави, якій необхідно, щоб усі діти стали національно свідомими громадянами – патріотами, здатними забезпечити країні гідне місце в цивілізованому світі, і особистості, яка своєю діяльністю любов'ю до Батьківщини прагне досягти взаємності з метою створення умов для вільного саморозвитку і збереження індивідуальності; і суспільства, яке зацікавлене в тому, щоб саморозвиток особистості, становлення її патріотичної самосвідомості здійснювався на моральній основі.

Патріотизм уявляє собою любов до Батьківщини, відданість їй, прагнення своїми діями служити її інтересам [1]. Здавалося б, це звичайне почуття любові і поваги до власної землі, місця, де народився. Однак, не варто сприймати відповідний термін настільки обмежено. Щоб зрозуміти справжню суть патріотизму, як одного з найфундаментальніших факторів формування особистості, потрібно розглянути його у більш широкій площині.

Тривалий час у свідомості багатьох людей патріотизм плутався з націоналізмом та навіть з нацизмом. Однак, звичайно, що всі ці терміни є різними за суттю і розуміння цього у педагогічній сфері є

першим кроком до правильного виховання дітей, адже саме приклад особистості вчителя є зразком для особистісного психофізичного розвитку, успішної адаптації до умов життя та соціалізації дітей з особливими потребами [2]. Патріотизм не має радикальних настроїв та не спрямований на розпалювання міжетнічної ворожнечі. За своєю суттю цей термін поділяється на ряд типів за змістом та значенням [5]:

- етнічний патріотизм – той, що ґрунтується на почутті власної причетності до свого народу, на любові до рідної культури, до власної історії тощо;
- територіальний патріотизм – ґрунтується на любові до того місця на землі, до місцевості, де людина народилася;
- державницький патріотизм. Якщо остаточною метою нації є побудова власної держави - її державне самовизначення, то головною метою виховання є розвиток у наших дітях державницького світогляду і державницького почуття - того вищого патріотизму, який ґрунтується на державній ідеології й пов'язується з поняттям громадянськості.

Патріотизм передбачає гордість за матеріальні і духовні досягнення свого народу, своєї Батьківщини, бажання збереження її характерних особливостей, її культурного надбання і зіставлення себе з іншими членами свого народу, постійна готовність підкоряти свої особисті інтереси інтересам загалу, в якому живеш, та захищати інтереси своєї громади, народу в цілому. Людина-патріот ідентифікує себе як повноправного суверенного суб'єкта соціальних відносин, визначаючи своє місце в демократичному суспільстві, свої життєві цілі та засоби їх досягнення. Відповідно бути патріотом, значить належати до суспільної кооперації, тобто бути інтегрованим у громаду. Таким чином, закріпимо одну з головних демократичних ідей спеціальної освіти: всі діти – цінні й активні члени суспільства [2].

На перший погляд патріотичне виховання має місце лише у формуванні уявлень про Батьківщину, але суть відповідного явища дає зрозуміти, що ідея патріотизму присутня у кожному із завдань. Уявлення про належність власної особи до родини, відчуття любові і поваги до батьків, рідних, друзів, людей старшого віку, гуманність, бережливе ставлення до оточуючої природи, що стає невід'ємною частиною самопізнання, відповідальність за духовні та моральні цінності, створені попередніми поколіннями [5].

Враховуючи особливості та специфіку дітей з інтелектуальними порушеннями, використовуються елементи технології «педагогіки реальної дії», узгоджена з особливостями ненормативного психічного і розумового розвитку. Ця технологія дає змогу забезпечити реалізацію завдань морально-етичного виховання як основи розвитку та становлення особистості школяра, громадянина України. Вважаємо, що такий підхід сприяє розширенню сфери взаємних симпатій і стійких емоційних відносин, формує організаторські здібності дітей. Адже у самотійному житті діти стикатимуться із ситуаціями, що вимагатимуть від них організаторських умінь. Тому важливо формувати у дітей з вадами розумового розвитку готовність до професійного та миттєвого самовизначення.

Сутність патріотизму полягає у любові до Батьківщини, до свого народу, до рідної землі, рідного дому. Інтеграція патріотичних ідей до освітнього процесу в спеціальних закладах освіти є дуже важливим завданням кожного педагога-дефектолога. Прищеплення учням з інтелектуальними порушеннями морально-етичних та правових аспектів, що несе в собі патріотичне виховання, дає змогу досягнення головної мети корекційного навчання – створення соціально-адаптованої особистості, що знайде своє місце в цивілізованому суспільстві. Виховання патріотизму у дітей з інтелектуальними порушеннями має важливе значення у процесі їх соціальної адаптації, адже його складові напряму сприяють інтеграції дітей як до малих, так і до великих соціальних груп.

**Висновки.** Таким чином, в роботі розкрито напрями формування патріотичних цінностей в учнів з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціального закладу освіти, які побудовані на засадах інтеграції даних дітей до суспільства шляхом залучення їх до волонтерської діяльності, метою якої є прищепленні патріотичних почуттів, бажанні реальної допомоги захисникам Вітчизни, розвитку морально-етичних якостей, що укріплювали соціальні зв'язки дітей з іншими членами суспільства. Волонтерський рух сприяє розширенню обізнаності учнів з морально-етичних категорій, формуються моральні якості та відповідні моделі мислення, переконання й поведінки. Сутність відповідного підходу полягає у виведенні дітей з вузького соціального кола «родина-школа» до великої соціальної групи громадян України.

**Перспектива дослідження.** Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в удосконаленні сучасних підходів до процесу формування патріотичних цінностей в учнів з інтелектуальними порушеннями.

### **СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**

1. Кульчицький В. Соціально-педагогічні основи патріотичного виховання у педагогічній спадщині В. Сухомлинського. *Молодь і ринок*. 2014. № 3. С. 70–76.
2. Ляшенко О. О. Питання правового виховання в сучасній олігофренопедагогіці. *Зб. наук. пр. Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. 2010. Вип. XV. С. 73–76.
3. Липа В. А. Основы коррекционной педагогики : учеб. пособ. Донецк, Лебідь, 2002. 327 с.
4. Миронова С. П. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка : підруч. Кам'янець-Подільський : К-ПНУ імені І. Огієнка, 2015. 311 с.
5. Татьянчикова І. В. Проблема соціалізації учнів з вадами розумового розвитку в контексті сучасних соціально-економічних змін у суспільстві. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2011. Вип. 17. С. 239–242. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu\\_019\\_2011\\_17\\_60](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2011_17_60).

#### **Володимир ЧЕПЕЛУХА**

вчитель фізичної культури  
Комунальний заклад  
«Сосницький навчально-  
реабілітаційний центр»  
Чернігівської обласної ради

### **РОЗВИТОК КООРДИНАЦІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУ НА ЗАНЯТТЯХ З НАСТІЛЬНОГО ТЕНІСУ**

*У статті розкрито специфіку розвитку координаційних здібностей у дітей з порушеннями інтелекту на заняттях з настільного тенісу. Здійснено аналіз науково-методичних досліджень з цієї проблеми. Наголошено на важливості врахування індивідуальних психофізичних показників дітей зазначеної категорії. Описано найбільш важливі складові елементи настільного тенісу та прийоми їх формування у дітей з порушеннями інтелекту. Підкреслено корекційне значення занять настільним тенісом для дітей з інтелектуальними порушеннями.*

*Ключові слова:* діти з порушеннями інтелектуального розвитку, настільний теніс, розвиток координаційних здібностей.

**Volodymyr Chepelukha. Development of coordination skills in children with intellectual disabilities in table tennis classes**

*The article reveals the specifics of the development of coordination abilities in children with intellectual disabilities during table tennis lessons. An analysis of scientific and methodological research on this problem was carried out. The importance of taking into account the individual psychophysical indicators of children of the specified category*